

EDI GO

**Smjernice za inkluzivni(ji)
jezik**

Sufinancira
Europska unija

EDI GO

Smjernice za inkluzivni(ji) jezik

Sufinancira
Europska unija

IMPRESUM

NASLOV

EDI GO Smjernice za inkluzivni(ji) jezik

IZDAVAČ

Forum za slobodu odgoja

Đorđićeva 8

10 000 Zagreb

ZA IZDAVAČA

Ana Munivrana

AUTORICA: Vanja Kožić Komar

STRUČNA RECENZIJA: Adriana Garriga, Alberto Biondo, Ana Munivrana, Camille Petersen Leduc, Claudia Lopez Monteagudo, Georgia Alexandrou, Karolina Kraljić, Mario Bajkuša; Katarina Ivče Farnell, Jelena Perak, Sara Strejček

GRAFIČKI DIZAJN

Centro per lo Sviluppo Creativo Danilo Dolci

Zagreb, 2024.

Sufinancira
Europska unija

Ova je publikacija ostvarena uz financijsku potporu Europske komisije. Ona izražava isključivo stajalište njenih autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom pri uporabi informacija koje se u njoj nalaze.

Broj projekta: 2022-1-HR01-KA220-YOU-000086395

SADRŽAJ

Smjernice za inkluzivni(ji) jezik	1
O PROJEKTU	5
ŠTO ZNAČI EDI?	5
Jednakost (eng. Equality)	5
Različitost (eng. Diversity)	5
Inkluzija (eng. Inclusion)	5
UVOD	6
1. POJMOVNIK	10
2. NAČELA INKLUZIVNOG JEZIKA	23
3. PREPORUČENO IZBJEGAVATI / PREPORUČENO UPOTRIJEBITI / ZAŠTO?	25
A) DOB	25
B) FUNKCIONALNE RAZLIČITOSTI (KOGNITIVNO, FIZIČKO I MENTALNO ZDRAVLJE)	27
C) RASA, ETNICITET I KULTURA	32
D) SEKSUALNA ORIJENTACIJA I RODNA RAZLIČITOST, RODNA PRAVDA	35
E) SOCIOEKONOMSKI STATUS	39
F) FIZIČKA PRIVLAČNOST	42
G) DUHOVNOST I RELIGIJA	44
H) VAŽNO U RADU SA SVIM GRUPAMA	45
4. PREPORUKE ZA UPOTREBU INKLUZIVNIJEG JEZIKA U ORGANIZACIJSKOM OKRUŽJU	47
LITERATURA	48

Smjernice za inkluzivni(ji) jezik

O PROJEKTU

„EDI GO - uvođenje organizacijskog pristupa integraciji modela jednakosti, različitosti i inkluzije u radu s mladima“

Europska unija u raznim je strateškim dokumentima dala jasne smjernice za poticanje socijalne uključenosti, vrednovanje različitosti i promicanje jednakih mogućnosti za mlade (npr. u [EU strategija za mlade](#) i [Erasmus+ strategija za uključivanje i raznolikost](#)). Usto, u mnogim europskim zemljama ova načela predstavljaju temelj rada s mladima.

Međutim, uvijek postoji potreba za promišljanjem, preispitivanjem i posljedičnim poboljšanjem naših praksi i politika za mlade koje mi, kao organizacije koje rade s mladima, primjenjujemo u svakodnevnom radu.

Glavni je cilj projekta EDI GO podržati organizacije koje rade s mladim ljudima kroz jačanje i poboljšanje internih dobrih praksi koje promiču jednakost, različitost i inkluziju (EDI prakse). Ovaj je projekt doveo do razvoja cjelovitog organizacijskog pristupa pregledu vlastitih EDI praksi unutar različitih aspekata organizacije čime se potencijalno mogu potaknuti organizacijske promjene.

ŠTO ZNAČI EDI?

Jednakost (eng. Equality)

Jednakost podrazumijeva da pojedinci ili skupine pojedinaca nisu tretirane nepovoljnije. Jednakošću se nastoji promicati pravednost, bilo da se radi o pristupu obrazovanju, raznim osposobljavanjima, razvoju, mogućnostima zapošljavanja itd.

Različitost (eng. Diversity)

Odnosi se na razne skupine društvenog identiteta na radnom mjestu ili u zajednici. Pritom je fokus na društvenim identitetima koji se razlikuju ovisno o pristupu moći i privilegijama, što dovodi do marginalizacije pojedinih skupina.

Inkluzija (eng. Inclusion)

Okruženje koje prihvaća, u kojem se slave i cijene različiti pristupi, stilovi, perspektive i iskustva omogućavajući tako svim pojedincima da uključe sebe u potpunosti (i sve svoje identitete) te pokažu svoje snage i sposobnosti.

Saznajte više na <https://edi-go.eu/>

UVOD

Uloga i moć jezika koji koristimo

Jezici se neprestano mijenjaju prateći promjene koje se događaju u svijetu. „Ne samo da postoje razlike u govornom jeziku među generacijama, već se tijekom života pojedinca mijenja način na koji on govori” (University of Copenhagen, 2016).

Jezik je medij koji odražava stvarnost u kojoj živimo. S obzirom da je ova stvarnost često nepravedna ili isključiva prema određenim skupinama, karakteristikama ili podrijetlu ljudi, potrebno je promatrati i kritički se odnositi prema jeziku koji svakodnevno koristimo. Nešto što je prije nekoliko godina možda bilo prihvatljivo, danas više nije jer je svijest o nekoj temi sada veća ili su se neka jezična rješenja tijekom godina pokazala neprikladnima. Upravo odabirom određenih riječi, rečenica ili znakova šaljemo jasnu poruku koliko smo svjesni problema u društvu ili koliko smo osjetljivi na određene teme. Također, jezik nam omogućuje da shvatimo prema kojim se pojedincima ili skupinama namjerno ili nenamjerno nepravedno postupa, ili ih se čak i diskriminira.

S obzirom na složenost svakodnevne komunikacije pojedinaca ili skupina s kojima dolazimo u kontakt, postoji mnogo riječi koje nesvjesno mogu postati isključive. No važno je imati na umu i da nije samo važno što govorimo, već i kako to govorimo. Upotreba jezika može ojačati ili utjecati na dinamiku moći na radnom mjestu (Institute for Public Relations, 2021) te na različite verbalne i neverbalne načine potaknuti nekoga da se osjeća izoliranim ili prihvaćenim, da se osjeća kao da je njegov ili njezin glas ušutkan ili da ima mogućnost slobode govora, što posljedično utječe i na radnu klimu te psihičko zdravlje pojedinaca. Osim toga, važno je i kako se predstavljamo dok govorimo ili slušamo – šaljemo li poruku prihvaćanja i otvorenosti prema tuđim idejama ili stavovima, poruku da smo spremni čuti i naučiti nešto novo. Istovremeno, kada govorimo o drugim ljudima i kako govorimo o njima, u snažnoj je vezi s tim kako ih kolektivno predstavljamo u takozvanoj moći predstavljanja drugoga (eng. *power of representation of the other*). To podrazumijeva identifikaciju i prepoznavanje svih pojedinaca, što može biti snažan korak prema vlastitom i kolektivnom prihvaćanju te osnaživanju uloge koju ljudi o kojima govorimo mogu imati.

Toga je posebno važno biti svjestan tijekom rada s ljudima, posebice rada s mladima koji dolaze iz različitih sredina, budući da organizacije za mlade i stručnjaci:kinje za mlade predstavljaju sigurnost i podršku koja često izostaje u vanjskom svijetu.

Zašto koristiti EDI smjernice za inkluzivan jezik

Inkluzivan jezik podrazumijeva „upotrebu riječi, fraza i izraza kojima se izražava poštovanje, uvažava različitost ljudi te izbjegava isključiv jezik" (Farr & Olson, 2022). Upotreba jezika koji nije inkluzivan najčešće nije zlonamjerna, ali može utjecati na osjećaj jednakosti kod ljudi i može dovesti do osjećaja nepripadanja.

Upotreba jezika kojem nedostaje inkluzivnosti može potaknuti nepoštovanje, iskrivljene i pogrdne priče i pretpostavke o pojedincima ili zajednicama. Pojedinci koji naiđu na sadržaj koji uključuje stigmatizirajući i pristran jezik mogu prisvojiti te percepcije i sukladno njima razviti određena razmišljanja. Posljedično, pojedinci koji pripadaju određenim skupinama o kojima se govori na način koji nije inkluzivan mogu se susresti s pojačanim stresom, internaliziranom stigmom, osjećajem bezvrijednosti, povećanim rizikom od otuđenja od obitelji ili društvenih krugova, smanjenim samopoštovanjem (što može potaknuti rizična ponašanja), gubitkom nade i percipiranim ili stvarnim smanjenjem prihoda (Farr & Olson, 2022).

Stoga je vrlo važno da mi, stručnjaci i stručnjakinje koji rade s mladima, uložimo dodatan trud te preispitamo jezik kojim se služimo, da vidimo kako ga učiniti (još) inkluzivnijim te kako da postanemo svjesniji mogućih nepravdi koje svjesno ili nesvjesno mogu biti nanesene riječima. Isto tako, važno je imati na umu interseksionalnost, kako vlastitu tako i mladih s kojima radimo. Korištenje inkluzivnog jezika podrazumijeva priznavanje postojanja raznih nepravdi u društvu te bogatstva raznolikosti u društvu tako što se sugovornicima i sugovornicama, u našem slučaju mladima, šalje poruka da se nalaze u sigurnom okruženju u kojem slobodno mogu pokazati svoje autentično „ja“.

Kako koristiti ovaj dokument

Ovaj dokument možete koristiti samostalno, ali za poboljšanje EDI prakse na svim organizacijskim razinama, predlažemo da ga koristite zajedno s alatom [EDI smjernice s preporukama: okvir za uvođenje jednakosti, različitosti i inkluzije u organizacije](#). Prijedlog o tome kako koristiti ovaj dokument možete pronaći u [kurikulumu](#) razvijenom u sklopu ovog projekta.

Ovaj dokument sastoji se od četiri dijela:

Prvi dio je **Pojmovnik** u kojem su abecednim redom istaknuti neki od ključnih pojmova koje možemo susresti u radu s mladima kada govorimo o EDI temama.

U drugom dijelu predstavljena su neka od **načela inkluzivnog jezika** koja mogu poslužiti kao vodilja u različitim kontekstima kada nismo sigurni koje su riječi inkluzivnije.

Treći dio ovog dokumenta sadrži tablicu koja prikazuje pojmove i fraze s kojima se često susrećemo kada radimo s mladima ili različitim skupinama; tablica je podijeljena u tri kategorije: **Preporučeno izbjegavati / Preporučeno upotrijebiti / Zašto?** Ovaj odjeljak pruža praktične smjernice za korištenje jezika nudeći jasne preporuke o pojmovima i frazama koje bi bilo poželjno izbjegavati/koristiti u radu s različitim skupinama, među kojima su i mladi. Također, sadrži i dio koji objašnjava izdvojene riječi, promiče uvažavajuću komunikaciju i izbjegavanje potencijalno uvredljivog ili isključivog jezika.

Posljednji dio dokumenta sadrži mnoštvo korisnih poveznica koje će vas odvesti do [EDI smjernica s preporukama](#) i omogućiti vam dodatan uvid u to kako upotrebu jezika u vašoj organizaciji učiniti inkluzivnijom kao i pregled načina na koji možemo doprinijeti poboljšanju prakse uključenosti na svim organizacijskim razinama.

Ove su smjernice napravljene na temelju [engleske verzije dokumenta](#), a na sljedećim poveznicama možete pronaći nacionalne verzije koje su prilagođene kontekstu svake od zemalja partnera EDI GO projekta:

[francuska verzija](#)

[grčka verzija](#)

[talijanska verzija](#)

[španjolska verzija.](#)

Ograničenja pri korištenju ovim dokumentom

Ovaj dokument sadrži riječi i primjere koje su partneri projekta EDI GO prepoznali kao važne s obzirom na izazove s kojima se susreću u radu s mladima i teme na kojima rade u kontekstu svojih organizacija. Potrebno je imati na umu da se jezik neprestano razvija dajući nedovoljno zastupljenim skupinama prostor za to da se čuje njihov glas te prostor za priznanje. Ovaj je dokument u originalnoj verziji pisan na engleskom jeziku, ograničen je vremenom i mjestom jer su ga 2023. godine razvili partneri koji dijele zajedničke vrijednosti koje promiče Europska unija. To znači da su možda izostavljene riječi i izrazi koji bi mogli biti korisni u drugim kulturnim kontekstima. Prilikom prijevoda i prilagodbe ovih Smjernica na hrvatski jezik, uzet je u obzir hrvatski nacionalni kontekst te predlažemo da ovu verziju dodatno prilagodite kontekstu u kojem sami radite, posebice jer je većina stereotipa i diskriminacije povezana s lokalnom kulturom.

Ovim dokumentom i odabranim primjerima nastojali smo obuhvatiti što više različitih skupina mladih, njihovo različito podrijetlo kao i jezične izazove s kojima bismo se mogli susresti u radu s njima. No svjesni smo da nedostaje puno primjera ili ih je potrebno prilagoditi kontekstu različitih organizacija, pa vas potičemo da ovaj dokument koristite kao inspiraciju za daljnje istraživanje inkluzivnog jezika u radu s mladima.

Ove jezične smjernice prvenstveno su nadahnute i stvorene na temelju smjernica iz [Oxfamova inkluzivnog jezičnog vodiča](#) i [Inkluzivnog jezičnog vodiča Američkog psihološkog udruženja](#). Važno je napomenuti da i kod ta dva dokumenta ponekad postoje neslaganja oko toga kojim terminima dati prednost u različitim kontekstima. Također, kod prijevoda i prilagodbe engleske verzije dokumenta na hrvatski jezik, mnogi primjeri su zahtijevali dodatna pojašnjenja, izmjene ili su dodani neki novi primjeri vezani isključivo za hrvatski jezični i kulturološki kontekst.

Pored toga smatramo da je vrlo zahtjevno sve preporuke iz ovog dokumenta uključiti u svakodnevni rad s mladima. Predlažemo da ove Smjernice budu polazište vašeg interesa za ovu temu i da njihovu upotrebu prilagodite različitim iskustvima rada s mladima u svojoj organizaciji te da stalno pratite promjene na području jezične inkluzivnosti. Također, imajte na umu preferencije različitih skupina i pojedinaca s kojima radite, a ako niste sigurni, uvijek provjerite s njima kojim nazivima oni daju prednost.

Što znači EDI (jednakost, različitost i inkluzija)

Ove Smjernice za inkluzivni(ji) jezik temelje se na EDI načelima jednakosti, različitosti i inkluzije – temeljnim vrijednostima Europske unije koja prepoznaje da su društva sve više raznolika u mnogim aspektima, što rezultira većom potrebom učenja kako se nositi s raznolikošću te kako stvoriti inkluzivna i kohezivna društva. U tom smislu [Strategija EU-a za mlade 2019. - 2027.](#) prepoznaje da mladi ljudi igraju posebnu ulogu u društvu i suočavaju se sa specifičnim izazovima povezanim s neizvjesnošću glede svoje budućnosti, što je uzrokovano globalizacijom, klimatskim i tehnološkim promjenama, demografskim i socioekonomskim trendovima, populizmom, diskriminacijom, društvenom isključenošću, lažnim vijestima te ratom u Europi s još nepoznatim učincima na radna mjesta, vještine ili način na koji europske demokracije funkcioniraju. Prema trećem cilju za mlade Europske unije - „Inkluzivna društva“- jedna trećina mladih ljudi u Europi u opasnosti je od siromaštva i socijalne isključenosti, mnogi nemaju pristup svojim socijalnim pravima, a mnogi se i dalje suočavaju s višestrukom diskriminacijom te doživljavaju predrasude i zločine iz mržnje. Novi migracijski fenomeni također su donijeli nekoliko društvenih izazova te izazova vezanih za inkluziju.

Društva postaju sve heterogenija te je potrebno pratiti promjene i neprestano se propitivati i obrazovati jer često nenamjerno možemo poslati poruku isključivosti ili neprihvatanja, iako nam je namjera potpuno suprotna.

1. POJMOVNIK

A

ableizam

Pojam nastao na temelju eng. riječi „able” - sposoban, odnosi se na uvjerenja i prakse na temelju kojih se osobe bez invaliditeta tretiraju kao „normalne”, što rezultira diskriminirajućim ponašanjem prema osobama s invaliditetom, neprepoznavanjem njihovih potencijala i nejednakim mogućnostima njihova pristupa javnim i privatnim mjestima i uslugama. Česti primjeri ableizma vidljivi su u obliku prepreka u fizičkoj okolini ili komunikaciji, npr. nedostatak adekvatnog prilaza za osobe s invaliditetom, nekorištenje Brailleovog pisma u kreiranju različitih informativnih sadržaja...

adultizam

Ili dobna diskriminacija mladih, praksa je odlučivanja i preuzimanja odgovornosti odraslih u ime mladih. Proizlazi iz vjerovanja odraslih da su bolji stručnjaci od samih mladih za njihove probleme i pitanja te da imaju pravo utjecati na mlade bez njihova pristanka.

Afroamerikanac:ka

Ovaj termin odnosi se na Amerikance afričkog podrijetla i u hrvatskom se jeziku koristi iako je u engleskom *Afro-american* zastario i neprimjeren naziv, te se prednost daje terminima *African American* i *Black*. Potrebno je izbjegavati upotrebu termina *Afroamerikanac* za ljude afričkog podrijetla u svim dijelovima svijeta jer to zasjenjuje druge etničke pripadnosti ili nacionalna podrijetla.

ageizam

Ovaj se termin odnosi na stereotipe i predrasude koje netko ima prema starijim osobama, a vidljiv je npr. kao diskriminatorno ponašanje kojim se starije osobe isključuje, ignorira, diskriminira prilikom zapošljavanja ili prikazivanja u medijima, ali i zaštitničko ponašanje prema starijim osobama u odnosu na mlađe osobe.

akulturacija

Proces kojim članovi jedne zajednice prilagođavaju svoje vrijednosti, ideje, uvjerenja i ponašanje zajednicama s drugačijom kulturom. Npr. akulturacija je vidljiva u slučaju imigracije kada osobe po dolasku u drugu zemlju prihvaćaju kulturu ili dijelove kulture te zemlje.

aseksualna osoba

Ovaj se termin odnosi na odsutnost osjećaja seksualne privlačnosti i seksualne želje. Aseksualna osoba ne osjeća seksualnu privlačnost, no može osjećati emocionalnu privlačnost i uspostaviti vezu s drugom osobom.

B**bijela nadmoć**

Uvjerenje da je bijela rasa nadmoćna u odnosu na sve druge rase.

biseksualna osoba

Osoba koju emocionalno i/ili seksualno privlače osobe istog i različitog roda od vlastitog. Izraz „biseksualan” često se miješa s pojmom „panseksualan” koji nadilazi binarnost i odnosi se na emocionalnu i/ili seksualnu privlačnost bez obzira na spol ili rod osobe.

C**cisrodna osoba**

Termin koji se koristi za opisivanje osobe čiji su rodni identitet i/ili izražavanje sukladni društvenim rodnim normama određenima za rod koji je tim osobama pripisan kod rođenja.

D

diskriminacija

Različito postupanje prema osobi ili skupini ljudi zbog njihove rase, dobi, spola, socioekonomskog statusa, seksualne orijentacije i drugih karakteristika ili preferencija. Iako je mnogo češće negativna, diskriminacija može biti i pozitivna.

dobna diskriminacija

Ovaj termin odnosi se na predrasude i stereotipe prema osobi ili skupini na temelju dobi, iako se najčešće koristi u kontekstu diskriminacije prema osobama starije dobi.

E

ELLS

Prema eng. *English Language Learners*, naziv koji se koristi u nekim zemljama engleskog govornog područja za učenike kojima engleski jezik nije materinji, te ga trenutno uče. Njima je često potrebna dodatna podrška te su suočeni s diskriminacijom zbog nedovoljnog znanja engleskog jezika.

etnicitet

Društveni konstrukt koji se koristi za kategorizaciju ljudi na temelju zajedničke kulture. Važno je imati na umu razliku između etničke pripadnosti i rase — dok se rasa odnosi na kategorizaciju temeljenu na fizičkim karakteristikama, etnička pripadnost se više odnosi na društvene i kulturne čimbenike kao što su vrijednosti, jezik, glazba, hrana, odijevanje itd.

etnički identitet

Osjećaj pripadnosti određenoj etničkoj skupini (uključuje kulturne, društvene, jezične, vjerske i često rasne čimbenike).

etnička pristranost

Različito postupanje prema pojedincima ili skupinama ljudi temeljem njihove etničke pripadnosti.

G

gej (gay)

Osoba koja osjeća emocionalnu i/ili fizičku privlačnost prema osobi istog spola/roda. Najčešće se koristi kao termin za muškarce koje privlače muškarci.

Globalni jug

Globalni jug odnosi se na regije Latinske Amerike, Azije, Afrike i Oceanije, mnoge od kojih imaju niske prihode. Iako korištenje ovog pojma podsjeća na posljedice kolonijalizma i imperijalizma, ne uzima u obzir razlike u kulturama i kontekstima pojedinih zemalja koje ovaj termin predstavlja.

I

ideologija sljepoće na boje

Eng. *Color-blind Ideology*, uvjerenje da ljude ne treba klasificirati temeljem njihove etničke pripadnosti, kulture i rase, već da sve ljude treba smatrati jednakima. Problem je što ovaj pristup negira postojeću društvenu nepravdu prema svima koji nisu pripadnici dominantne skupine i dodatno otežava suočavanje s rasizmom (nepriznavanjem njegova postojanja).

institucionalni rasizam

Ovaj se termin odnosi na način na koji institucionalne politike, prakse i procedure stavljaju različite rasne skupine u nepovoljan položaj.

internalizirani rasizam

Ovaj termin odnosi se na samopercepciju različitih rasnih skupina da su nemoćni ili manje vrijedni zbog negativnih uvjerenja o njima koja su prisutna u društvu.

interno raseljena osoba

Osoba koja je napustila svoj dom ili mjesto uobičajenog stanovanja zbog oružanog sukoba, općeg nasilja, kršenja ljudskih prava ili prirodnih katastrofa / katastrofa izazvanih ljudskim djelovanjem,

a nije prešla međunarodnu granicu.

intersekcionalnost

Ovaj termin odnosi se na načine na koje se sustavi nejednakosti temeljeni na spolu, rasi, etničkoj pripadnosti, seksualnoj orijentaciji, rodnom identitetu, invaliditetu, klasi i drugim oblicima diskriminacije međusobno preklapaju i dovode do prelamanja nekoliko diskriminacija na jednoj osobi ili skupini (npr. žena, pripadnica nacionalne manjine u ruralnom području).

interseksualna osoba

Ovaj se termin upotrebljava za osobu koja je rođena s tjelesnim karakteristikama (kromosomskim, hormonskim ili anatomskim) koje ne odgovaraju strogim medicinskim definicijama žene ili muškarca.

islamofobija

Diskriminacija ili predrasude prema islamu ili općenito muslimanima.

izbjeglica

Osoba koja je pobjegla od rata, nasilja, sukoba ili progona i prešla je međunarodnu granicu. Izbjeglice ostvaruju temeljno pravo na međunarodnu zaštitu - na traženje i uživanje azila. „Prema međunarodnom izbjegličkom pravu, osoba je izbjeglica – i treba se prema njoj tako odnositi – čim ispunjava ovu definiciju, čak i ako još uvijek čeka službeno priznanje od strane država ili UNHCR-a (www.unhcr.org).”

K

klasna privilegija

Nezaslužene prednosti, zaštita i pristup omogućen maloj skupini ljudi na temelju njihova financijskog statusa, radnog mjesta, titule, slave ili ugleda, obično na štetu drugih.

ksenofobija

Iracionalan osjećaj straha, mržnje ili odbojnosti prema strancima ili bilo čemu što se smatra stranim zbog uvjerenja da strane kulture ili pojedinci predstavljaju prijetnju vlastitoj kulturi.

kulturna kompetencija

Sposobnost učinkovite komunikacije i suradnje s ljudima iz različitih kultura. Potrebno je imati na umu da upotreba ovog pojma sugerira da osoba može u potpunosti steći znanje o određenoj kulturi, što dovodi do stereotipa i pristranosti jer ne uzima u obzir individualne razlike među pripadnicima iste kulture.

kulturna poniznost

Kulturna poniznost znači razumijevanje složenosti različitih kultura i identiteta te uvijek uzima u obzir razlike među pojedincima unutar određenih kategorija. Također, uključuje svijest osobe da je potrebno prepoznati i razumjeti vlastitu kulturu i predrasude.

L

lezbijka

Termin koji se koristi za cis/transrodne žene koje emocionalno i/ili seksualno privlače druge cis/transrodne žene.

LGBTQIA+

Akronim koji opisuje ljude koji se identificiraju kao lezbijke, gejevi, biseksualne, transrodne, *queer*, interseksualne, aseksualne + druge osobe čiji identiteti nisu heteroseksualni ili cisrodni.

U

ljudi globalne većine

Eng. *People of Global Majority* - ovaj se termin upotrebljava kako bi se potaknulo ljude afričkog, azijskog, latinoameričkog i arapskog podrijetla da prepoznaju kako zajedno čine većinu svjetske populacije (oko 80 %), suprotno često uvriježenom mišljenju da je bijela rasa globalna norma. U engleskom se jeziku predlaže korištenje izraza *Većinski svijet* umjesto *Trećeg svijeta* ili *Zemlje u*

razvoju.

Ljudska prava

Ljudska prava temeljna su prava bez kojih ljudi ne mogu živjeti dostojanstveno kao ljudska bića. Opća deklaracija o ljudskim pravima i međunarodni zakoni o ljudskim pravima usvojeni 1948. godine obvezuju vlade da poštuju, štite i ispunjavaju ljudska prava. Osnovna su ljudska prava na primjer: pravo na život i slobodu, sloboda od ropstva i mučenja, sloboda mišljenja i izražavanja, sloboda kretanja, pravo na rad i obrazovanje itd.

M

manjina

Ovaj se naziv upotrebljava za skupine ili pojedince u društvu koji imaju manje moći i utjecaja u usporedbi s dominantnom skupinom. Upotreba ovog pojma može se smatrati pogrdnim, pa se preporuča specificirati npr. etničku manjinu, rasnu manjinu, rasno-etničku manjinu ili, ako je moguće, koristiti se konkretnim nazivom skupine o kojoj govorimo. Isto tako je važno ne sugerirati da su pripadnici manjinskih skupina neprivilegirani.

marginalizacija

Potiskivanje određenih skupina ili pojedinaca u poziciju bez moći u društvu uskraćivanjem materijalnih sredstava ili onemogućavanjem sudjelovanja u društvenom životu zajednice.

međugeneracijska trauma

Prijenos posljedica traumatskih događaja i iskustava (kao što su zlostavljanje, prirodne katastrofe, siromaštvo itd.) s generacije koja je doživjela traumu na sljedeće generacije. Događa se nenamjerno, kroz rano roditeljstvo i obrasce ponašanja koji utječu na sljedeću generaciju, a pokazuje simptome kao što su: nedostatak povjerenja, ljutnja, razdražljivost, noćne more, bojažljivost, nemogućnost povezivanja itd.

migranti

Ovaj se termin odnosi na osobe koje su se preselile iz jednog mjesta prebivališta u drugo (unutar ili izvan granica vlastite zemlje), ne zbog prijetnje ili progona, već kako bi poboljšale svoje životne uvjete.

mikroagresije

Namjerni ili nenamjerni izrazi i ponašanja kojima se izražavaju pogrdni stavovi ili predodžbe prema pojedincima ili skupinama ljudi, obično na temelju njihove rase, spola, seksualne orijentacije, socioekonomskog statusa i drugih kategorija. Komentari koji umanjuju vozačku sposobnost žena, češće sigurnosne provjere osoba iz nekih rasnih skupina ili dodirivanje trbuha trudnih žena bez pristanka samo su neki od primjera mikroagresije.

mizoginija

Mržnja i predrasude prema ženama. Ona je jedan od mnogih oblika opresije prema ženama, a može biti suptilna (npr. objektivizacija žena u reklamama) ili otvorena (npr. fizičko, psihičko i seksualno nasilje).

mrtvo ime

Eng. *dead name* je ime dodijeljeno pri rođenju koje osoba više ne koristi i najčešće joj smeta spominjanje tog imena (prvenstveno se pojavljuje u kontekstu transrodnih osoba).

N

nebinarni identiteti

Rodni identiteti konstruirani izvan tradicionalne rodne dihotomije (u kojoj je rod ograničen na kategorije muškarca i žene).

neuroraznolikost

+ osoba koja je neurodiverzna/neurodivergentna/neuroatipična

Ovaj se termin upotrebljava za označavanje raznolikosti koju nudi neuroraznolikost te kako bi se izbjegli negativni stereotipi kada govorimo o osobama s ADHD-om, simptomima autizma, disleksijom, disgrafijom, senzornom osjetljivošću ili drugim stanjem. Ukazuje na činjenicu da mozak nekih ljudi radi drugačije od onoga što se smatra uobičajenim.

O

opresija

Opresija ili ugnjetavanje je stanje koje podrazumijeva nejednak pristup moći i privilegijama za određene skupine u društvu. Ugnjetavanje je također proces u kojem određene skupine koje imaju veću moć koriste tu svoju moć kako bi održavale postojeće stanje nejednakosti.

P

panseksualna osoba

Termin koji se koristi za ljude koji osjećaju emocionalnu i/ili seksualnu privlačnost prema osobi bez obzira na njen rodni identitet.

patrijarhat

Sustav društvenih odnosa i struktura u kojima muškarci kao skupina dominiraju i iskorištavaju žene. Utemeljen je na hijerarhijskim odnosima, na moći i muškoj solidarnosti. Patrijarhat organizira društvo, kulturu i pojedince te je usko protkan klasnom i rasnom stratifikacijom. U modernim industrijskim društvima patrijarhat u analitičkom smislu možemo shvatiti kao složenu kombinaciju šest strukturnih područja u kojima muškarci imaju nadmoć i iskorištavaju žene: kućanski poslovi (neplaćeni rad), plaćeni rad (u kojem su muškarci u prosjeku plaćeni više od žena), seksualnost, kulturne institucije, zakonodavstvo i nasilje nad ženama.

pinkwashing

Izraz koji označava praksu promicanja LGBTQIA+ prava radi ostvarivanja osobne koristi, kao što je profit, samopromocija i slično (npr. modna kompanija koja svojom kolekcijom podupire LGBTQIA+ prava, a tvornice su joj smještene u zemljama gdje se zakonski progone LGBTQIA+ osobe).

podnositelj zahtjeva za azil

Ovaj se termin koristi za osobu koja traži međunarodnu zaštitu od sukoba i progona, ali čiji status izbjeglice još nije prihvaćen. Svi tražitelji azila neće biti priznati kao izbjeglice, ali svaki priznati izbjeglica u početku je bio tražitelj azila. (Oxfamov inkluzivni jezični vodič, 2023).

predrasuda

Unaprijed formirano negativno mišljenje ili stav prema drugoj osobi ili skupini koji nije utemeljen na razumu ili stvarnom iskustvu.

pristranost

Eng. *bias*, tendencija da nekog ili nešto preferiramo što dovodi do nepoštenog tretmana prema ostalima.

+ **implicitna (nesvjesna) pristranost** – odnosi se na nesvjesne misli/ponašanje prema pojedincu ili skupini ljudi na temelju njihova spola, rase, socioekonomskog statusa i drugih karakteristika ili preferencija.

privilegij

Nezaslužena prednost koja je dostupna određenim ljudima zbog njihova društvenog statusa.

Q

queer

Nekada je ovaj naziv bio diskriminatoran, no danas se koristi kao krovni termin koji uključuje svaku seksualnu orijentaciju, rodni identitet ili rodno izražavanje koji nisu u skladu s dominantnim društvenim normama. Također se odnosi na aktivizam, pokret i teorijski smjer (*queer* teorija).

R

rasa

Društveni konstrukt koji stvara dominantna skupina ljudi po kojoj se ljudi kategoriziraju temeljem zajedničkih fizičkih osobina, što dovodi do toga da dominantna skupina i postojeće društveno-političke hijerarhije zadržavaju moć.

rasizam

Sustav moći koji strukturira mogućnosti i dodjeljuje vrijednost ljudima na temelju njihove rase ili etničke pripadnosti.

+ **institucionalni** – nepravedne institucionalne politike, prakse i postupci prema različitim

rasnim ili etničkim skupinama koje dovode do kontinuirane nepravedne prednosti / nepovoljnog položaja za određenu skupinu ljudi

+ **strukturalni** – sustav u kojem javne politike, institucionalne prakse, kulturna predstavljanja i druge norme djeluju na različite, često osnažujuće načine kako bi održale rasnu ili etničku nejednakost te time nadmoć bijele rase.

rasna jednakost

Rasna jednakost podrazumijeva postojanje uvjeta koji ne sadrže rasnu nejednakost i bjelačku nadmoć, kod kojih rasa ne utječe na nečiji socioekonomski status, obrazovne, zdravstvene i druge mogućnosti te ishode.

rasna pravda

Rasna pravda podrazumijeva postojanje sustava koji se pravedno odnosi prema ljudima svih rasa te osigurava jednake mogućnosti za sve.

rasna socijalizacija

Ovaj se termin odnosi na međugeneracijsko poučavanje djece putem poruka, aktivnosti i ponašanja roditelja / šire obitelji o značenju rase i rasizma, odnosno o društvenim preprekama s kojima se pripadnici njihove rasne skupine suočavaju.

rod

Kategorija koju konstruira društvo, a koja se odnosi na stavove, osjećaje i ponašanje koje određena kultura povezuje s biološkim spolom osobe. Ovaj izraz označava društveno oblikovane uloge, ponašanja, aktivnosti i osobine koje određeno društvo smatra prikladnima za žene/muškarce.

rodna binarnost

Kategorizacija roda u dvije kategorije: muški i ženski, čime se negira postojanje bilo kojeg drugog roda.

rodno fluidna osoba

Ovaj izraz odnosi se na osobu čiji je rodni identitet promjenjiv ovisno o tome kako se ta osoba osjeća.

rodni identitet

Podrazumijeva osobno razumijevanje i unutarnji osjećaj vlastitog roda koji može biti u skladu s društveno propisanim definicijama i formiranim rodnim ulogama muškaraca i žena ili ih može negirati, transcendirati i mijenjati.

Rodni identiteti koji se ne uklapaju u tradicionalnu rodnu dihotomiju, u kojoj je rod ograničen na kategorije muškarca i žene, nazivaju se *genderqueer* ili nebinarni identiteti.

+ cisrodna osoba

Termin koji se koristi za opisivanje osobe čiji su rodni identitet i/ili izražavanje sukladni društvenim rodnim normama određenima za rod koji je toj osobi pripisan kod rođenja.

+ transrodna osoba

Ili „trans“ osoba, termin koji se koristi za opisivanje osobe čiji se rodni identitet i/ili izražavanje ne uklapaju u društvene rodne norme određene za rod koji je toj osobi pripisan kod rođenja; **transrodni muškarac** – osoba kojoj je pri rođenju pripisan ženski rodni identitet, a identificira se kao muškarac (ili osoba čiji je rodni identitet muški); **transrodna žena** – osoba kojoj je pri rođenju pripisan muški rodni identitet, a identificira se kao žena (ili osoba čiji je rodni identitet ženski).

rodno isključiv jezik

Ovaj se termin upotrebljava kako bi se istaknula činjenica da jezik sve ljude svrstava u kategoriju muškaraca ili u binarnu kategoriju (muškarac ili žena). Nasuprot rodno isključivom jeziku nalazi se rodno uključiv (inkluzivan) jezik.

S

saveznik/saveznici/savezništvo

Eng. *ally/allies/allyship* - saveznik je pojam koji se koristi za osobu koja je svjesna svog privilegiranog položaja u društvu i voljna je tu privilegiju koristiti kako bi promijenila te nepravedne obrasce.

Savezništvo se odnosi na aktivno i svjesno korištenje priznatih privilegija za suočavanje s predrasudama, diskriminacijom i nejednakošću.

seksizam

Seksizam je svaki oblik izražavanja (čin, riječi, slika ili gesta) koji se temelji na ideji da su neki ljudi, obično žene, inferiorni zbog svog spola.

seksualna orijentacija

Termin koji se koristi kako bi se definiralo koji rod/spol ili više njih nekog seksualno, emocionalno, fizički i/ili romantično privlače.

socijalna pravda

Ovaj termin nastoji ukazati da svi ljudi imaju pravo na jednake mogućnosti u pogledu zdravlja, obrazovanja, blagostanja i pravde.

stereotip

Generalizacija o pripadnicima skupine ili društvene kategorije ne uzimajući u obzir individualne razlike. Stereotipi mogu biti pozitivni, neutralni i negativni.

stigma težine

Predrasude prema pojedincu ili skupini ljudi zbog tjelesne težine.

T

tokenizam

Termin koji se upotrebljava za različite prakse kojima je namjera ostaviti dojam uključenosti (npr. zapošljavanje pripadnika nacionalne manjine samo kako bi se pokazalo da je tvrtka uključiva).

2. NAČELA INKLUZIVNOG JEZIKA

→ **Jezik „osoba na prvom mjestu“ / Jezik „identitet na prvom mjestu“** (eng. *Person-first i identity-first language*)

Kod jezika u kojem su osobe na prvom mjestu naglasak je na osobi ili skupini, a ne na invaliditetima ili stanjima: npr. „osoba s epilepsijom“ umjesto „epileptičar“. Ovo je poželjna opcija za opisivanje pojedinaca i skupina ljudi sa zajedničkim identitetom/identitetima.

Jezik koji na prvo mjesto stavlja identitet je češći u određenim zajednicama (kao što je Zajednica Gluhih) i često se koristi kao način izražavanja kulturološkog ponosa: npr. „gluha osoba“ umjesto „osoba s gluhoćom“. (*Provjeri → Funkcionalne različitosti - Gluha osoba - Zašto?*)

Odabir između jezika koji na prvo mjesto stavlja osobe ili identitet: Dopuštena su oba pristupa jeziku, a najbolje je provjeriti s osobom ili skupinom (ako je prisutna) koji joj pristup više odgovara. Inače, najbolje rješenje je kombiniranje navedenih opcija, što ujedno znači i promjenu načina na koji govornik gleda na invaliditet i osobe unutar određenih zajednica.

→ **Izbjegavajte idiome, žargone i kratice**

Mnogi idiomi, žargoni i kratice mogu biti nejasni pojedincima koji nemaju znanja ili iskustva u određenom području te se stoga ne mogu uključiti u komunikaciju. Mnogi idiomi također proizlaze iz negativnih konotacija te iako se isprva ne čine uvredljivima, mogu uzrokovati nelagodu kod određenih ljudi. (npr. „[ime branda] za siromašne“ – ovaj izraz se često koristi kad se želi reći da je nešto lošije kvalitete ili kopija. Osim što je izrazito patronizirajući i generalizirajući, ovaj izraz šalje poruku da osobe nižeg socioekonomskog statusa ne zaslužuju ili ne prepoznaju kvalitetu).

→ **Izbjegavajte fraze koje sugeriraju da je netko žrtva**

Npr. „boluje od“, „žrtva“, „pati od“, „prikovan za invalidska kolica“.

→ **Izbjegavajte eufemizme**

Kada govorimo o eufemizmima, mnoge osobe s invaliditetom smatraju ih pokroviteljskima i neprikladnima, stoga pokušajte izbjegavati izraze „drugačije sposoban“, „posebno sposoban“ itd.

→Ne podcjenjujte koncepte vezane uz mentalno zdravlje

Potrebno je izbjegavati upotrebu pogrdnih naziva koji proizlaze iz konteksta mentalnog zdravlja („psiho“, „lud“ itd.) te upotrebu naziva stvarnih mentalnih poteškoća („OKP“, „bipolarni“) kao metaforu za svakodnevno ponašanje.

→Izbjegavajte univerzalni muški jezik

Često se muški rod koristi kao neutralan rod, a tako je i u hrvatskom jeziku. Ali istraživanja su pokazala da upotreba muškog roda u jeziku navodi ljude da misle isključivo o muškarcima (Konishi, 1993.). Ako je neki jezik rodno određen (kao što su jezici s latinskim korijenima), poželjno je uključiti i ženski i muški rod kada se govori ili piše o ljudima. Također, važno je uključiti nebinarne ili neutralne pojmove kada je to moguće: npr. Forum za slobodu odgoja nastoji koristiti dvotočku kako bi izbjegao upotrebu isključivo muškog roda kao neutralnog, obuhvatio sve rodne izričaje i ukazao na potrebu za rodnom ravnopravnošću u hrvatskom jeziku (npr. učitelj:ce).

Izazov koji proizlazi iz gramatike hrvatskog jezika je taj što „ima gramatički rod i u njemu je svakoj imenici, posvojnoj i osobnoj zamjenici, pridjevu i nekim glagolskim oblicima pridružen rod. Stoga je u hrvatskome nemoguće upotrebljavati strategije spolne/rodne neutralnosti kao u engleskome (...)“ (Mihaljević, 2021). Stoga dosljedna upotreba raznih strategija za ublažavanje jezične diskriminacije u hrvatskom jeziku može dovesti do smanjenja čitljivosti teksta (npr. *Motivirani:e učitelj:ce su bili:e...*), a neka rješenja mogu naići i na otpor jer nisu u skladu s gramatikom hrvatskog jezika. No važno je osvijestiti prisutnost problema stereotipa i diskriminacije u jeziku te neprestano tragati za rješenjima kako ih ublažiti. Dodatno o ovoj temi istražite na [poveznici](#).

→Izbjegavajte nasilan jezik

- „Ubijaš!“, „Razvalio si!“ (preporuča se upotreba: „Odlično obavljeno!“, „Sjajno!“)
- „Pucaj! (preporuča se upotreba: „Pokušaj!“)
- „Trebamo nam svježa krv.“ (preporuča se: „Trebamo nove ljude sa svježim idejama.“)

→Ako niste sigurni, pitajte osobu ili skupinu kako sama preferira da ju/ih se naziva!

3. PREPORUČENO IZBJEGAVATI / PREPORUČENO UPOTRIJEBITI / ZAŠTO?

U nastavku ćemo predstaviti pojmove i fraze koje, u skladu s literaturom, preporučujemo izbjegavati/upotrijebiti ako želimo da jezik koji govorimo bude inkluzivniji. Pojmovi i fraze podijeljeni su u osam kategorija, no svjesni smo da mnogi od njih još uvijek nedostaju. Nije uvijek jednostavno osigurati potpunu uključivost prema svim skupinama ili pojedincima, ipak, svjesnost i kontinuirano učenje kako bismo bili još uključiviji i još svjesniji mogućih nepravdi nužni su u svakom radu, posebice u radu s mladima. Kada razmišljamo o niže navedenim predloženim pojmovima i frazama, važno je uzeti u obzir kontekst razgovora te preferencije sugovornika i sugovornica, budući da neki manje uključivi pojmovi u kontekstu grupnog rada, npr. „majka“ i „otac“ (jer ne možemo podrazumijevati da svi imaju živuće ili prisutne majke i očeve), mogu biti posve prihvatljivi u drugom kontekstu.

Vrlo je važno i zajedničko u svim kategorijama prepoznavati i izbjegavati pojmove koji imaju negativne konotacije ili ohrabruju stereotipe i predrasude. Važno je i izbjegavati definiranje osoba samo na temelju njihovih zdravstvenih problema ili nepovoljnih položaja. I možda je najvažnije od svega pitati za preferenciju osobe s kojima / o kojima govorimo ako je to moguće, poštujući individualnu autonomiju i istovremeno je osnažujući.

A) DOB

<i>Preporučeno izbjegavati</i>	<i>Preporučeno upotrijebiti</i>	<i>Zašto?</i>
<ul style="list-style-type: none">• stare osobe• staro stanovništvo• starci• starčeki• bake i djedovi• penzioneri• umirovljenici (za sve starije osobe)	<ul style="list-style-type: none">• starije osobe• starije stanovništvo• osobe starije životne dobi• osobe starije od (broj)• ranija starost (65 - 74 godine)• srednja starost (75 - 84 godine)• duboka starost (od 85 i više godina)	<p>Kada je riječ o dobi, koristite pojmove koje ljudi koriste za samoopisivanje, imajući na umu i binarne i nebinarne rodne kategorije.</p> <p>Pišući i o mladima i o starijima, potrebno je koristiti izraze koji izražavaju poštovanje, a izbjegavati homogeniziranje i pokroviteljstvo.</p>

		<p>„Bake i djedovi”, kad govorimo o svim osobama starije životne dobi, patronizirajući su izrazi te ih je poželjno izbjegavati.</p> <p>Ne možemo podrazumijevati da su sve osobe starije životne dobi i umirovljenici, a posebice je neprikladan naziv „pensioneri” jer je pejorativan.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • klinci 	<ul style="list-style-type: none"> • dijete • djeca • dječak/djevojčica • transrodni dječak/djevojčica • rodno fluidno dijete (ako je potrebno istaknuti zbog konteksta) 	Ovo su prikladni nazivi za osobe od 12 godina i mlađe.
<ul style="list-style-type: none"> • pubertetlije 	<ul style="list-style-type: none"> • adolescenti • mlada osoba • mladi 	Ovo su prikladni nazivi za osobe od 13 do 17 godina.
	<ul style="list-style-type: none"> • odrasla osoba • muškarac/žena • transrodni muškarac/žena/osoba • rodno fluidna osoba (ako je potrebno istaknuti zbog konteksta) 	Ovo su prikladni nazivi za osobe starije od 18 godina.

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>baby boomers</i> • milenijalci • generacija X • generacija Z • (...) 	Ove termine treba koristiti samo kada se govori o temi generacija.
<ul style="list-style-type: none"> • gerijatrijska trudnoća • staračka trudnoća 	<ul style="list-style-type: none"> • trudnoća u dobi od 35 ili više godina (istaknite točnu dob trudnice) 	Iako je termin „gerijatrijska trudnoća” prihvatljiviji jer pripada medicinskoj terminologiji, poželjno je izbjegavati navedene termine zbog negativnih konotacija koje sa sobom donose te (ako je baš neizbježno zbog konteksta) istaknite preciznu dob trudnice.

B) FUNKCIONALNE RAZLIČITOSTI (KOGNITIVNO, FIZIČKO I MENTALNO ZDRAVLJE)

Preporučeno izbjegavati	Preporučeno upotrijebiti	Zašto?
<ul style="list-style-type: none"> • invalidna osoba • invalidno dijete • invalid • tjelesno invalidna osoba • hendikepirana osoba • djeca s posebnim potrebama • osobe s posebnim potrebama 	<ul style="list-style-type: none"> • osobe s invaliditetom • djeca s teškoćama u razvoju 	Prema Sheratonskoj deklaraciji iz 2003. (apel svih krovnih udruga osoba s invaliditetom različitih oštećenja, bolesti i poremećaja usmjeren medijima i stručnoj javnosti), preporuča se „osoba na prvom mjestu” terminologija. Stavljanjem osobe, a ne njenog oštećenja, bolesti ili poremećaja na prvo

		<p>mjesto, šalje se poruka da je to samo jedna značajka osobe, a ne sve što ona jest. No svakako se preporuča provjeriti, ako je moguće, sa skupinom ili pojedincima koji naziv sami preferiraju.</p> <p>Prema APA 2023. ipak postoje neki obrasci u preferenciji terminologije pojedinih skupina - osobe s tjelesnim i intelektualnim teškoćama često preferiraju jezik „osoba na prvom mjestu” (<i>person-first language</i>), dok autistična zajednica i osobe sa senzornim poteškoćama (npr. slijepe osobe) često preferiraju jezik „identitet na prvom mjestu” (<i>identity-first language</i>).</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● osobe s mentalnom retardacijom ● mentalno retardirane osobe ● mentalni bolesnici ● psihijatrijski pacijenti ● psihički/duševni/živčani bolesnici 	<ul style="list-style-type: none"> ● osoba s intelektualnim teškoćama/invaliditetom ● osobe sa psiho-socijalnim teškoćama/invaliditetom ● osobe s poteškoćama mentalnog zdravlja ● osobe sa smetnjama mentalnog zdravlja 	<p>Prema Sheratonskoj deklaraciju i u skladu s preporukama Pravobranitelja za osobe s invaliditetom, terminima preporučenim za korištenje izbjegavaju se stigmatizacija i negativne konotacije.</p> <p>Također, potrebno je koristiti termine kojima ne definiramo osobu samo na temelju njenog stanja i, ako je moguće, trebali bismo biti konkretni u imenovanju zdravstvenog problema.</p> <p>Također, između „poremećaj” i</p>

		„stanje” prednost se daje korištenju drugog naziva.
<ul style="list-style-type: none"> ● slijepac ● slijepci 	<ul style="list-style-type: none"> ● osoba s oštećenjem vida ● osoba oštećena vida ● slijepa osoba ● slabovidna osoba 	Pod izrazom „oštećenje vida” podrazumijevaju se različita stanja i stupnjevi oštećenja: od visoke slabovidnosti (slabovidna osoba) do potpunog gubitka vida (slijepa osoba). Ako, ovisno o kontekstu, nismo sigurni je li riječ o sljepoći ili slabovidnosti, preporuča se koristiti termin „osoba oštećena vida”.
<ul style="list-style-type: none"> ● gluhonijema osoba 	<ul style="list-style-type: none"> ● osobe s oštećenjem sluha ● osoba oštećena sluha ● gluha osoba ● nagluha osoba ● Gluha osoba / Zajednica Gluhih osoba / kultura Gluhih 	<p>Termin „gluhonijem” ima negativne konotacije i znači da gluha osoba ne govori, a većina gluhih osoba ima funkcionalni govorni aparata uz različite stupnjeve artikulacije glasova govornoga jezika te samim time nije nijema. „U komunikaciji s osobama koje čuju, osobe s oštećenjem sluha služe se govornim jezikom i/ili pismom, a u zajednici Gluhih znakovnim jezikom. Prema tome, gluhi nisu nijemi” (Pribanić, 2014).</p> <p>Ovisno o oštećenju, ispravan termin je „gluha osoba” / „nagluha osoba”, a ako govorimo i o jednima i o drugima, koristimo termin „osobe s oštećenjem sluha”.</p> <p>Također, potrebno je imati na umu da se veliko G koristi ako</p>

		govorimo o Zajednici Gluhih (čine ju osobe s oštećenjem sluha koje su u potpunosti razvile identitet gluhih, kao primarno sredstvo komunikacije koriste znakovni jezik te se osjećaju pripadnicima jezične manjine). Malo slovo g se odnosi na ljude kojima je medicinski utvrđen gubitak sluha, no koji nisu članovi Zajednice Gluhih.
<ul style="list-style-type: none"> ● sposobne osobe ● zdrave osobe (u kontekstu invaliditeta) 	<ul style="list-style-type: none"> ● osobe koje nemaju invaliditet 	Kada u nekom kontekstu govorimo o osobama bez invaliditeta i osobama s invaliditetom, poželjno je izbjegavati izraze koji upućuju na to da je osoba s invaliditetom nesposobna ili da je bolesna.
<ul style="list-style-type: none"> ● ubiti se ● počiniti samoubojstvo/suicid ● neuspjeli pokušaj samoubojstva/suicida 	<ul style="list-style-type: none"> ● oduzeti si život ● smrt samoubojstvom/suicidom ● pokušaj samoubojstva/suicida ● osoba koja je preživjela pokušaj samoubojstva/suicida 	Izraz „počiniti samoubojstvo/suicid” potrebno je izbjegavati jer se povezuje s grijehom ili zločinom. Također je potrebno izbjegavati termin „neuspjeli pokušaj samoubojstva/suicida” jer o njemu nije u redu govoriti kao o nečemu što može biti (ne)uspješno.

<ul style="list-style-type: none"> ● drogeraš ● narkoman ● narkić ● alkoholičar ● ovisnik ● pušač 	<ul style="list-style-type: none"> ● osoba koja konzumira drogu, osoba s poremećajem ovisnosti o drogi / opojnim sredstvima ● osoba s poremećajem ovisnosti o alkoholu ● osoba s poremećajem ovisnosti o... ● osoba koja konzumira cigarete 	<p>Provjeri → Jezik „osoba na prvom mjestu“ / Jezik „identitet na prvom mjestu“</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● osoba prikovana uz kolica 	<ul style="list-style-type: none"> ● osoba s teškoćama u kretanju ● osoba koja se kreće uz pomoć invalidskih kolica / štaka ● osoba s mišićnom distrofijom ● osoba s multiplom sklerozom (...) 	<p>Provjeri → Jezik „osoba na prvom mjestu“ / Jezik „identitet na prvom mjestu“</p> <p>Provjerite individualne ili grupne preferencije, ako je moguće, i koristite izraze koji nemaju negativne konotacije i ne definiraju osobu samo na temelju zdravstvenog problema.</p> <p>Također, imajte na umu da ne koristite sve osobe s teškoćama u kretanju invalidska kolica.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● patuljak ● patuljasti rast 	<ul style="list-style-type: none"> ● osoba niskog rasta 	<p>Potrebno je izbjegavati riječi koje dovode do stigmatizacije osoba koje imaju neki od poremećaja u rastu.</p>

<ul style="list-style-type: none"> osoba koja boluje od / pati od... 	<ul style="list-style-type: none"> osoba s / osoba koja živi s... 	<p>Potrebno je koristiti izraze koji nemaju negativne konotacije i ne definiraju osobu samo na temelju zdravstvenog problema.</p>
---	--	---

C) RASA, ETNICITET I KULTURA

<i>Preporučeno izbjegavati</i>	<i>Preporučeno upotrijebiti</i>	<i>Zašto?</i>
<ul style="list-style-type: none"> obojeni ljudi tamni crni (i sve izvedenice) niger (i sve izvedenice) 	<ul style="list-style-type: none"> Afroamerikanac:ka Amerikanac:ka afričkog podrijetla Crnac:kinja crnac:kinja tamnoputa osoba 	<p>Prema Patekar 2021., kad govorimo o etničkoj skupini „Afroamerikancima”, tj. o američkim građanima tzv. crne rase, potrebno je riječ Crnac:kinja pisati velikim slovom. Malim se slovom piše samo ako govorimo o boji kože.</p> <p>Potrebno je izbjegavati upotrebu termina „Afroamerikanac” za ljude afričkog podrijetla u svim dijelovima svijeta jer to zasjenjuje druge etničke pripadnosti ili nacionalna podrijetla.</p> <p>Ako je moguće, precizno imenujte etnicitet osobe i razmislite je li za kontekst uopće nužno isticati nečiju boju kože i</p>

		<p>rasu.</p> <p>Engleski prihvatljiv izraz „people of color” (koji ne uključuje samo crnce, nego i Američke domoroce, Azijate itd.), pogrešno se u hrvatskom jeziku zamjenjuje s „obojeni”, te se prednost daje terminu „tamnoputi” (ali imajte na umu da riječ tamnoputi ima šire značenje od riječi „crnac” i odnosi se i na druge etničke skupine).</p> <p>Obratite posebnu pozornost na ovu temu, pitajte (ako je moguće) za preferencije pojedinca ili skupine o kojoj govorite, ali prije svega uvijek, kada je to moguće, koristite specifične izraze kada govorite o različitim rasnim i etničkim skupinama.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● ekonomski migranti ● tranzicijski migranti 	<ul style="list-style-type: none"> ● migranti 	<p>Poželjno je izbjegavati zaključke o tome zašto je netko migrant i izraze koji imaju negativne konotacije. Koristite što više situacijskog konteksta ako vam je poznat i ako ga smijete dijeliti s drugima.</p>

<ul style="list-style-type: none"> ● Cigan:ka 	<ul style="list-style-type: none"> ● Rom:kinja 	<p>Naziv Cigan:ka smatra se pogrđnim te ga je potrebno izbjegavati i dok se govori o Romima, i u drugim situacijama s ciljem vrijeđanja nekoga. I sama Romska zajednica odbila je korištenje ovog naziva na Prvom Svjetskom kongresu Roma 1971. godine.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● ilegalni migranti 	<ul style="list-style-type: none"> ● migranti/migracija bez dokumenata ● izbjeglice ● ljudi koji traže... (sigurnost, zaštitu, azil itd.) 	<p>Ljudi ne mogu biti ilegalni, samo njihove aktivnosti.</p> <p>Važno je da, ovisno o kontekstu, napravite jasnu razliku između termina „migranti”, „izbjeglice” i „tražitelji azila”.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● miješana rasa 	<ul style="list-style-type: none"> ● višerasne osobe 	<p>Izraz „miješana rasa” treba se izbjegavati jer aludira na postojanje „čiste rase”. Međutim, izraz je prihvatljiv ako ga netko preferira kada se sam identificira.</p>

D) SEKSUALNA ORIJENTACIJA I RODNA RAZLIČITOST, RODNA PRAVDA

<i>Preporučeno izbjegavati</i>	<i>Preporučeno upotrijebiti</i>	<i>Zašto?</i>
<ul style="list-style-type: none">● biološki muškarac/žena● rođen kao dječak/djevojčica	<ul style="list-style-type: none">● rod pripisan pri rođenju	<p>Predloženi termin za upotrebu šalje poruku da je pravi rod trans osobe ovaj koji sada javno deklarira. Pojmovi iz prvog stupca znače da se netko rodio kao dječak/djevojčica, ali odlučio biti drugog roda, a to nije točno tumačenje i uvredljivo je prema trans osobama.</p>
<ul style="list-style-type: none">● gej osobe (kad se koristi za cijelu LGBTQIA+ zajednicu)	<ul style="list-style-type: none">● LGBTQIA+	<p>Što se tiče upotrebe akronima, postoje različite varijante. Moguće je koristiti drugačiji akronim od predloženog ako je, ovisno o kontekstu, potrebno istaknuti neku drugu zajednicu. Važno je ne izbaciti slovo T (za transrodne osobe) jer bi to moglo poslati poruku podrške anti-trans pokretu koji želi isključiti trans osobe iz LGBTQIA+ zajednice.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • rodne manjine 	<ul style="list-style-type: none"> • rodno nekonformisti • rodno varijantne osobe 	<p>Kao i kod drugih slučajeva, i ovdje je poželjno, kada je to moguće, izbjegavati izraz „manjina” jer etiketira pojedinca ili skupinu i naglašava njihovu ranjivost, umjesto da je fokus na nepravednom sustavu s čijim rodnim normama ti pojedinci nisu usklađeni.</p> <p>Ako je moguće, potrebno je biti precizniji ako je važno prenijeti informaciju o kojim je točno skupinama riječ.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • homoseksualac:ka 	<ul style="list-style-type: none"> • potrebno je koristiti specifične, „identitet na prvom mjestu” termine kad se govori o seksualnoj orijentaciji (npr. biseksualna osoba, <i>queer</i> osoba...) 	<p>Ovaj izraz je zastario i ne bi se trebao koristiti za opisivanje seksualne orijentacije osobe.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • muž • žena (osim ako nije potrebno definirati zbog konteksta) 	<ul style="list-style-type: none"> • partneri, partner:ica • supružnici 	<p>Nazivi predloženi za upotrebu neutralniji su i inkluzivniji kada se radi o različitim vrstama odnosa pa su time i manje šanse da ćemo nekoga isključiti kad govorimo o temi partnerstva. Međutim, to ne znači da bi svatko svog partnera:icu trebao zvati „partner” ako se oboje osjećaju ugodno koristiti izraze „muž” i „žena”.</p>

<ul style="list-style-type: none"> ● majka ● otac (osim ako nije potrebno definirati zbog konteksta) 	<ul style="list-style-type: none"> ● roditelj ● roditeljstvo ● skrbnik ● osoba koja odgaja dijete 	<p>Nazivi predloženi za upotrebu neutralniji su i inkluzivniji kada se radi o različitim vrstama uloga u odgoju djece. Međutim, u svakodnevnom je jeziku razumljivo da će većina djece i ljudi koristiti nazive „majka” i „otac”.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● pravobranitelj ● pisac ● ravnatelj (ako govorimo o ženama) 	<ul style="list-style-type: none"> ● pravobraniteljica ● spisateljica ● ravnateljica 	<p>Potrebno je izbjegavati odabir muškog roda imenica ako govorimo o ženama. Izazov je što neki nazivi zanimanja nemaju ženski ili muški oblik (npr. dadilja; strojovođa), što odražava i održava društvene stereotipe, no potrebno je osvijestiti problem diskriminacije u jeziku i pronaći rješenje gdje god je to moguće.</p> <p>Vidi cjelinu <i>Načela uključivog jezika</i> → Izbjegavajte univerzalni muški jezik</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● transeksualac:ka ● transeksualna osoba ● samoidentificirani muškarac ● samoidentificirana žena 	<ul style="list-style-type: none"> ● transrodna osoba 	<p>Termin „transeksualac” više se ne preporučuje i trebalo bi ga zamijeniti izrazom „transrodan”, osim ako taj izraz nije preferencija transrodne osobe s kojom razgovaramo.</p> <p>Kad govorimo o trans osobama, termin „samoidentificirani muškarac/žena” ostavlja dojam kao da ta osoba sebe vidi kao muškarca/ženu, ali je tako ne</p>

		vide i drugi. Riječ „samoidentificirani” jedino je prihvatljivo koristiti u izrazu „samoidentificirani trans muškarac/žena” i to u kontekstu ponosnog „autanja” trans osobe.
<ul style="list-style-type: none"> • preferirane zamjenice 	<ul style="list-style-type: none"> • zamjenica koju netko koristi 	Izraz „preferirane zamjenice” šalje poruku da osoba prisvaja zamjenicu koja joj zapravo ne pripada, pa je umjesto toga bolje pitati nekog koju zamjenicu koristi - tim riječima.
<ul style="list-style-type: none"> • on i ona / oni i one (ako želimo obuhvatiti sve rodove) 	<ul style="list-style-type: none"> • onie 	<p>Uvijek je bolje pitati osobe koje zamjenice koriste nego opisati nekoga kao „on” ili „ona” na temelju imena ili fizičkog izgleda.</p> <p>Potrebno je imati na umu da binarne rodne zamjenice ne uključuju sve rodove, u tom se slučaju (prema preporuci VoxFeminae) preporuča zamjenica „onie”, imajući na umu da nije u skladu s gramatičkim pravilima pa samim time otvara prostor za otpor kod mnogih. Također, moguće je problem izbjeći i na način da se rečenica prepriča i da ne uključuje gramatičke rodove. Osim ako je potrebno upućivati na rod ili spol osobe (ako je to relevantno u kontekstu), razmislimo o upotrebi zamjenice „mi” koja može poslati poruku zajedništva i međusobnog</p>

		prihvaćanja.
<ul style="list-style-type: none"> ● prostitutke ● prostitucija ● korištenje usluga prostitutki 	<ul style="list-style-type: none"> ● seksualni radnik ● seksualna radnica ● seksualni rad ● žene/muškarci/ljudi koji prodaju ili kupuju seks/seksualne usluge 	<p>Potrebno je izbjegavati riječi ili fraze koje produbljuju predrasude prema osobama koje se bave seksualnim radom. Nazivi predloženi za upotrebu proizašli su iz kampanja koje se temelje na pravima seksualnih radnika i radnica.</p>

E) SOCIOEKONOMSKI STATUS

<i>Preporučeno izbjegavati</i>	<i>Preporučeno upotrijebiti</i>	<i>Zašto?</i>
<ul style="list-style-type: none"> ● beskućnici:e 	<ul style="list-style-type: none"> ● osobe s iskustvom beskućništva ● osobe koje žive u uvjetima beskućništva / stambene nesigurnosti ● osobe koje nisu sigurno smještene ● osobe koje se suočavaju s nesigurnošću u pogledu smještaja ili hrane ● korisnici:e usluga za osobe koje žive u uvjetima beskućništva 	<p>Potrebno je izbjegavati homogenizaciju kada govorimo o iskustvu beskućništva, kao i izbjegavati govorenje o beskućništvu kao karakteristici osobe, a ne situaciji u kojoj se osoba trenutno nalazi.</p>

<ul style="list-style-type: none"> ● crno tržište 	<ul style="list-style-type: none"> ● neformalna ekonomija 	<p>Riječ je o radu kod kojeg ne postoji utvrđeni sporazum ili ugovor između poslodavca i zaposlenika, pa radnici:e nemaju pristup svojim radnim pravima. Pojmom „crno tržište“ dodatno se stigmatiziraju osobe koje se nalaze u toj nepovoljnoj radnoj poziciji.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● razvijene zemlje ● zemlje u razvoju ● nerazvijene zemlje ● Prvi svijet / Treći svijet ● Zapad 	<ul style="list-style-type: none"> ● zemlje s visokim/srednjim/niskim dohotkom <p>(također saznajte više o Globalnoj manjini / Globalnoj većini, Globalnom jugu / Globalnom sjeveru u Oxfam Inclusive language guide, 2023)</p>	<p>Važno je odabrati termine koji priznaju da je ekonomski status zemlje situacijski. Važno je priznati nejednakost i siromaštvo unutar „razvijenih“ zemalja, kolonijalnu povijest, kao i nepravedan sustav koji koči razvoj mnogih zemalja. Potrebno je izbjegavati koncepte koji impliciraju da su „razvijene“ zemlje dosegle puni potencijal kojem bi „nerazvijene“ zemlje trebale težiti.</p> <p>Vidi također „Ljudi globalne većine“ u Pojmovniku.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● niža klasa 	<ul style="list-style-type: none"> ● pripadnici:e nižeg socio-ekonomskog statusa 	<p>Termin „niža klasa“ smatra se pogrdnim. Ali važno je imati na umu da postoje pokreti koji s ponosom ističu da su iz niže ili radničke klase. Općenito, kad se govori o klasama, imajte na umu da termini poput niža/viša klasa,</p>

		radnička klasa, elita sa sobom donose i određenu generalizaciju i stigmatizaciju pojedinaca ili skupina.
<ul style="list-style-type: none"> ● siromašni ljudi ● siromašna djeca 	<ul style="list-style-type: none"> ● ljudi niskog socioekonomskog statusa ● djeca iz obitelji niskog socioekonomskog statusa ● osobe/djeca koje žive u uvjetima siromaštva 	Kad govorimo o siromaštvu, potrebno je ne koristiti riječ siromašan uz osobu jer siromaštvo nije karakteristika osobe već situacije u kojoj se trenutno nalazi.
<ul style="list-style-type: none"> ● divlje naselje ● straćare 	<ul style="list-style-type: none"> ● neformalna naselja ● neformalno stanovanje 	Kad govorimo o nazivima područja u kojima ljudi žive, ali nemaju zakonska prava na zemlju, često nisu povezani s osnovnom infrastrukturom (voda, struja, itd.), potrebno je izbjegavati termine koji imaju negativne konotacije i vode generalizaciji i stigmatizaciji.
<ul style="list-style-type: none"> ● geto 	<ul style="list-style-type: none"> ● područje s nedostatkom resursa 	Korištenje pojma „geto” vuče korijene iz klasicizma i rasizma, pa ga treba izbjegavati. Također, govorenje o pojedinim kvartovima kao boljim, lošijim, opasnijim, sigurnijim... dovodi do stvaranja i održavanja predrasuda te do generaliziranja.

<ul style="list-style-type: none"> ● ranjive osobe ● ranjive skupine 	<ul style="list-style-type: none"> ● osobe suočene s društvenom/političkom/ekonomskom isključenošću ● žene/muškarci/djeca koji su u ranjivom položaju zbog... 	Izraz „ranjive osobe/skupine” potrebno je izbjegavati kako bi se izrazilo da problem nije u samim ljudima, već u situaciji ili sustavu koji je diskriminirajući.
<ul style="list-style-type: none"> ● seljak 		Ovaj je naziv prihvatljiv ako govorimo o osobi koja se bavi poljoprivredom i koja živi na selu. Upotreba tog naziva kako bismo nekog uvrijedili pogrdna je prema seljacima i nije prihvatljiva.

F) FIZIČKA PRIVLAČNOST

Preporučeno izbjegavati	Preporučeno upotrijebiti	Zašto?
<ul style="list-style-type: none"> ● idealna težina ● ciljana težina ● „Vaša željena/idealna težina je...” ● pretežak ● pothranjena ● <i>plus-sized</i> ● pretio 	<ul style="list-style-type: none"> ● manja/veća težina ● „Vaša težina je...” 	<p>Važno je koristiti jednostavan, neosuđujući jezik koji će poštovati sve ljude, bez obzira na veličinu tijela, te izbjegavati izraze koji etiketiraju osobu.</p> <p>Uzmite u obzir da su ponekad</p>

<ul style="list-style-type: none"> ● mršava ● bulimičan 		<p>neki pojmovi, npr. „plus-sized” prihvatljivi - u slučaju kada se članovi neke zajednice sami tako nazivaju kako bi normalizirali postojanje veće težine.</p> <p>No svakako provjerite preferiraju li i vaši sugovornici:e te izraze prije nego ih počnete koristiti u razgovoru.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● „Pogledaj koliko si smršavio:la! Ponosan:na sam na tebe!” ● „Izgledaš sjajno!” 		<p>Komentare o veličini tijela ili o fizičkim promjenama treba izbjegavati osim ako su opravdani u kontekstu rada s mladima. U tom slučaju prvo provjerite s osobom je li joj u redu da razgovara o svojoj težini.</p> <p>Također je poželjno izbjegavati druge komentare o fizičkom izgledu, čak i ako govore o nečijoj privlačnosti, kako bi se spriječile neželjene posljedice, miješane poruke o zdravlju ili izgledu ljudi ili čak moguća mikroagresija.</p>

G) DUHOVNOST I RELIGIJA

<i>Preporučeno izbjegavati</i>	<i>Preporučeno upotrijebiti</i>	<i>Zašto?</i>
<ul style="list-style-type: none"> • krsno ime 	<ul style="list-style-type: none"> • ime po rođenju 	<p>Potrebno je izbjegavati termine koji podrazumijevaju da svi ljudi pripadaju istoj religiji. Isto vrijedi i za praznike i običaje.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Muslimanska zemlja / Islamska zemlja 	<ul style="list-style-type: none"> • zemlja s većinskim muslimanskim stanovništvom 	<p>Kada govorimo o zemljama ili regijama s jednom većinskom religijom, potrebno je ne koristiti nazive koji ukazuju na to da je prisutna samo jedna religija. Ako kontekst u kojem govorite ne zahtijeva spominjanje vjere, samo upotrijebite naziv države ili regije svijeta.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • sikh 	<ul style="list-style-type: none"> • osoba koja prakticira sikhizam 	<p>Kada govorimo o pripadnicima religije, prednost se daje jeziku „osoba na prvom mjestu“.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • duhovna životinja 	<ul style="list-style-type: none"> • ikona • muza 	<p>Upotreba izraza „duhovna životinja“, u kontekstu nekog/nečeg s kim/s čim se identificiramo, nije primjereno jer je riječ o prisvajanju vjerovanja nekih američkih domorodaca u duhovne životinje ili toteme.</p>

H) VAŽNO U RADU SA SVIM GRUPAMA

Preporučeno izbjegavati	Preporučeno upotrijebiti	Zašto?
<ul style="list-style-type: none"> ● jačanje kapaciteta 	<ul style="list-style-type: none"> ● dijeljenje kapaciteta 	Naziv predložen za upotrebu poželjan je kako bi se naglasio zajednički rad i izbjegao pristup <i>svisoka</i> .
<ul style="list-style-type: none"> ● dati glas ● pomagati 	<ul style="list-style-type: none"> ● dati podršku / pružiti platformu da se nečiji glas čuje ● slušati, učiti od 	Svi ljudi već imaju glas, ali treba govoriti o stvaranju prostora ili podršci da se taj glas čuje, a da ne zvuči kao da je osoba/skupina glas dobila od nekoga/nas.
<ul style="list-style-type: none"> ● stajati uz 	<ul style="list-style-type: none"> ● biti u solidarnosti s 	Poželjno je izbjegavati izraz „stajati” kako ne bismo (nenamjerno) povrijedili osobe s invaliditetom koje nisu u mogućnosti stajati.
<ul style="list-style-type: none"> ● rizične skupine ● ranjive skupine 	<ul style="list-style-type: none"> ● skupine koje su u ranjivom položaju ● skupine koje su u riziku od... ● skupine u nepovoljnom položaju 	Riječi „rizik” ili „ranjivost” u redu je koristiti kako bismo opisali situaciju, ali poželjno ga je izbjegavati kad opisujemo pojedine skupine ili pojedince.

<ul style="list-style-type: none"> ● bijela lista / crna lista ● crno tržište ● crna ovca 		<p>Poželjno je ne koristiti crnu i bijelu boju za označavanje nečeg kao „dobro” ili „loše” (kako bi se izbjegle asocijacije na „crno” kao negativno i „bijelo” kao pozitivno).</p>
---	--	--

Praksa istraživanja i poštivanja individualnih preferencija pojedinih skupina/pojedinaca ne samo da poboljšava inkluzivnu komunikaciju, već također igra ključnu ulogu u stvaranju društva koje ima više suosjećanja i razumijevanja. Iako svjesni da prilagodba naše svakodnevne komunikacije zahtijeva trud i vrijeme, važno je prepoznati da svaki korak prema inkluzivnosti značajno pridonosi osnaživanju pojedinaca, poticanju jačih veza i konačno izgradnji svijeta u kojem se svačija jedinstvenost cijeni i slavi. Putovanje prema inkluzivnijem društvu zajednički je napor koji, kada mu se pristupi s predanošću, strpljenjem i empatijom, vodi svjetlijoj i skladnijoj budućnosti za sve.

4. PREPORUKE ZA UPOTREBU INKLUZIVNIJEG JEZIKA U ORGANIZACIJSKOM OKRUŽJU

U ovom odjeljku možete pronaći poveznice koje će vas odvesti do [EDI smjernica s preporukama: okvir za uvođenje jednakosti, različitosti i inkluzije u organizacije](#), kojima je cilj podržati organizacije u pregledu svojih EDI praksi unutar različitih organizacijskih aspekata: [upravljanje/vodstvo](#), [fizički prostor](#), [stavovi i odnosi](#), [zajednica i partnerstva](#), [izravan rad s mladima](#).

U dimenziji [Stavovi i odnosi](#) pod temom [Jezik i komunikacija](#) možete pronaći:

ishod – objašnjenje na koji su način EDI vrijednosti vidljive u praksi.

cilj – objašnjenje što se želi postići integracijom preporuka iz ove teme.

preporuke – davanje prijedloga konkretnih koraka za doprinos postizanju navedenih ishoda i ciljeva.

dobre prakse – opis postojećih dobrih praksi i/ili alata za podršku praktične primjene.

dodatna literatura – omogućuje pristup već postojećim resursima i dobrim praksama vezanim uz temu Jezik i komunikacija.

Pozivamo vas da proučite cijeli dokument kako biste dobili inspiraciju i ideje za (daljnji) razvoj vaše i organizacijske prakse u određenoj temi.

Također, pozivamo vas da ispunite [EDI alat za samovrednovanje](#) i mapirate prakse svoje organizacije koje se odnose na EDI vrijednosti.

LITERATURA

American Psychological Association. (2023). *Inclusive language guide (2nd ed.)*.

<https://www.apa.org/about/apa/equity-diversity-inclusion/language-guide.pdf> (pristupljeno 15. prosinca 2023.)

American Psychological Association. (2019). *Style and Grammar Guidelines - Age*.

<https://apastyle.apa.org/style-grammar-guidelines/bias-free-language/age> (pristupljeno 15. siječnja 2024.)

Društvo za istraživanje i potporu. (2022). *Inicijativa i upozorenje za ostvarivanje prava: pismo zakonodavcima i donositeljima odluka: hitne izmjene pogrđnog i uvredljivog nazivlja za osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju*. <https://dip.hr/iniicijativa-i-upozorenje-za-ostvarivanje-prava-pismo-zakonodavcima-i-donositeljima-odluka-hitne-izmjene-pogrđnog-i-uvredljivog-nazivlja-za-osobe-s-invaliditetom-i-djecu-s-teskocama-u-razvoju/> (pristupljeno 5. veljače 2024.)

Dugine obitelji. (2024). *Terminologija*. <https://www.dugineobitelji.com/terminologija/> (pristupljeno 14. veljače 2024.)

Dupere, K. (2015). *5 transfobičnih izraza koje zabunom koristimo*. Voxfeminae.

<https://voxfeminae.net/feministyle/5-transfobicnih-izraza-koje-zabunom-koristimo/> (pristupljeno 5. veljače 2024.)

European Institute for Gender Equality. (2024). *Glossary and thesaurus*.

https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1396?language_content_entity=en (pristupljeno 13. veljače 2024.)

Europski portal za mlade. (2021). *Situacija migranata i izbjeglica u Europi*. https://youth.europa.eu/get-involved/your-rights-and-inclusion/situation-migrants-and-refugees-europe_hr (pristupljeno 13. veljače 2024.)

Farr, H., & Olson, S. (2022). *Inclusive Language Primer: Communicating with Respect*. Research Park, NC: RTI International. <https://www.rti.org/sites/default/files/inclusivelanguageprimer.pdf> (pristupljeno 29. siječnja 2024.)

Inclusive writing: Religion, faith and belief. n.d. <https://www.bristol.ac.uk/style-guides/writing/inclusive/religion-faith-belief/> (pristupljeno 1. prosinca 2023.)

Institute for Public Relations - Center for Diversity, Equity, and Inclusion. (2021) *The Language of Diversity A report on how communication leaders are defining and discussing diversity, equity, and inclusion in organizations*. <https://instituteforpr.org/defining-diversity-equity-inclusion-report/> (pristupljeno 29. siječnja 2024.)

Jelić, S., prof.def. (ur.) (2014). *Priručnik za rad s osobama s komunikacijskim teškoćama u redovnom odgojno-obrazovnom sustavu*. Centar za odgoj i obrazovanje "Slava Raškaj" Zagreb. <http://www.centar->

- sraskaj-zg.skole.hr/upload/centar-sraskaj-zg/images/newsimg/648/File/Prirucnik_Projekt_Cjelozivotno_slusanje.pdf (pristupljeno 1. veljače 2024.)
- Karaman Grbavac, M. (2023). *Komunikacijske vještine BONTON u komunikaciji s osobama s invaliditetom* (ppt). Pravobranitelj za osobe s invaliditetom. https://mint.gov.hr/UserDocsImages//2023_prezentacije//230616_ma_komunikac_vjest.pdf (pristupljeno 20. veljače 2024.)
- kolektIRV. (2024). *Terminologija*. <https://kolektirv.hr/terminologija/> (pristupljeno 1. veljače 2024.)
- Konishi, T. The semantics of grammatical gender: A cross-cultural study. *J Psycholinguist Res* 22, 519–534 (1993). <https://doi.org/10.1007/BF01068252> (pristupljeno 1. prosinca 2023.)
- Kozić Komar, V., S. Cesar and V. Pavlović (2021.) *Smjernice za ostvarenje rodne ravnopravnosti u školama*. Zagreb: Forum za slobodu odgoja. https://fso.hr/wp-content/uploads/2021/03/2021-03-smjernice_za_ostvarenje_rodne_ravnopravnosti.pdf (pristupljeno 1. prosinca 2023.)
- Mihaljević, M. (2021). *Muško i žensko u hrvatskome jeziku i leksikografiji – stereotipi i jezična diskriminacija. Izvorni znanstveni rad*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. <https://hrcak.srce.hr/file/394908> (pristupljeno 1. prosinca 2023.)
- Nenadić, K., Šubarić, Ž. i Dumančić, J. (2015). *Osobe s oštećenjima vida – naši pacijenti vodič za pristup slijepim i slabovidnim osobama za zdravstvene djelatnike*. Hrvatski savez slijepih Stomatološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb. https://savez-slijepih.hr/app/uploads/2021/01/Vodic_za_pristup_slijepim_i_slabovidnim_osobama_za_zdravstvene_djelatnike.pdf (pristupljeno 20. veljače 2024.)
- Oxfam International. (2023). *Inclusive language guide*. <https://policy-practice.oxfam.org/resources/inclusive-language-guide-621487/> (pristupljeno 1. veljače 2024.)
- Perišin, T. i Kufrin, V. (2009). Ageizam u televizijskom mediju na primjeru središnjih informativnih emisija HRT-a, RTL-a i NOVE TV. *Ljetopis socijalnog rada*, 16 (1), 29-51. <https://hrcak.srce.hr/35338> (pristupljeno 19. veljače 2024.)
- Patekar, J. (2021). *Amerikanci afričkoga podrijetla u hrvatskome jeziku*. <https://hrcak.srce.hr/file/385121> (pristupljeno 19. veljače 2024.)
- Petak, A., Narić, S. i Matković, R. (2021). Stavovi prema osobama s poteškoćama mentalnog zdravlja. *Ljetopis socijalnog rada*, 28 (1), 181-203. <https://doi.org/10.3935/ljsr.v28i1.391> (pristupljeno 19. veljače 2024.)
- Pezerović, S. (2022). *Etnomimikrijom od “dvostrukog identiteta” do dvostruke diskriminacije*. Phralipen - Glasilo romske nacionalne manjine u republici Hrvatskoj. <https://phralipen.hr/2022/06/29/etnomimikrijom-od-dvostrukog-identiteta-do-dvostruke-diskriminacije/> (pristupljeno 1. veljače 2024.)

Pravobranitelj za osobe s invaliditetom. *Pojmovnik: UN-ova Konvencija o pravima osoba s invaliditetom.* <https://posi.hr/pojmovnik/> (pristupljeno 5. travnja 2024.)

Saiter, C. (2018). *An Incomplete Guide to Inclusive Language for Startups and Tech.* <https://buffer.com/resources/inclusive-language-tech/> (pristupljeno 15. prosinca 2023.)

Šimičić, L. (2021). *Internalizirana mizoginija.* Sveučilište u Rijeci - Filozofski fakultet. <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffri:2960/datastream/PDF/view> (pristupljeno 5. travnja 2024.)

UNESCO. (2021). *Migrants, refugees, or displaced persons?* <https://www.unesco.org/en/articles/migrants-refugees-or-displaced-persons> (pristupljeno 15. prosinca 2023.)

University of Copenhagen, Faculty of Humanities. (2016). *Spoken language is a dynamic entity.* <https://humanities.ku.dk/collaboration/impact/spoken-language-is-a-dynamic-entity/> (pristupljeno 1. veljače 2024.)

UNHCR Hrvatska. (2024). *“Izbjeglince” ili “migranti”? Kako odabir riječi utječe na prava i živote ljudi.* <https://www.unhcr.org/hr/14415-izbjeglince-ili-migranti-kako-odabir-rijeci-utjece-na-prava-i-zivote-ljudi.html> (pristupljeno 20. veljače 2024.)

edi-go.eu

Sufinancira
Europska unija

Ova je publikacija ostvarena uz financijsku potporu Europske komisije. Ona izražava isključivo stajalište njenih autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom pri uporabi informacija koje se u njoj nalaze.